

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційна робота
на тему:

**«СІМЕЙНИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОДОРОЖЕЙ ДЛЯ СІМЕЙ З НЕМОВЛЯТАМИ»**

Здобувачки вищої освіти
другого освітнього рівня (магістр)
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
освітньої програми «Туризмознавство»
Гармаш Катерини Дмитрівни

Науковий керівник:
кандидат культурології,
ст. викладач кафедри музейно-туристичної діяльності Мірослава ЯРІКО

Кваліфікаційна робота допущена до захисту рішенням кафедри
музейно-туристичної діяльності

Протокол №__ від «__» грудня 2024 року.

Завідувач кафедри _____ проф.Анатолій ЩЕРБАНЬ

м. Харків-2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВ СІМЕЙНОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Загальна характеристика сімейного туризму.....	6
1.2. Психологічні та фізіологічні особливості подорожей з немовлятами.....	7
1.3. Світові тенденції розвитку сімейного туризму.....	11
Висновки до Розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДОРОЖЕЙ ДЛЯ СІМЕЙ З НЕМОВЛЯТАМИ.....	18
2.1. Попит і пропозиція на ринку сімейного туризму	18
2.2. Планування подорожі з немовлям.....	21
2.3. Досвід провідних туристичних операторів в організації турів для сімей з дітьми.....	23
Висновки до Розділу 2.....	25
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ ПОДОРОЖЕЙ З НЕМОВЛЯТАМИ.....	27
3.1. Організація сімейного туризму в Україні	27
3.2. Розробка програми підтримки сімейного туризму, на прикладі створення екскурсії до Харківського зоопарку для сімей з дітьми.....	31
Висновки до Розділу 3.....	35
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сімейний туризм – це один із найперспективніших сегментів туристичної індустрії, який відображає потреби сучасних родин у відпочинку та пізнанні світу. Слід проаналізувати саме організацію подорожей для сімей з немовлятами, адже цей унікальний сегмент має свої особливі характеристики, що потребують детального вивчення. Щодо соціальної значущості можна сказати, що сімейний туризм значно впливає на зміцнення сімейних зв'язків, адже подорожі з маленькими дітьми, зокрема немовлятами, сприяють гармонізації родинних стосунків, створенню спільних особистих вражень і підтримці емоційної близькості.

До того ж, зміна середовища, знайомство з новими місцями та обмін досвідом має позитивний вплив на ранній розвиток немовлят, покращує соціалізацію дитини, розвиває сенсорні, когнітивні та емоційні зв'язки. А батькам подорожі допомагають відволіктися від щоденних обов'язків, буденності і надають можливість якісно та корисно провести час з дитиною, забезпечуючи при цьому зниження стресу й відновлення власного організму. Сімейний туризм, зокрема з немовлятами, є стабільним і перспективним сегментом, який стимулює розвиток туристичних дестинацій, інфраструктури та послуг. А це в свою чергу підвищує його вже економічну значимість. Для того, щоб відпочинок сімей з дітьми став більш комфортним відбувається стимуляція інвестицій в спеціалізовані продукти, такі як дитячі клуби, анімаційні програми чи сімейні готелі. Таким чином, ринок туристичних послуг адаптується під потреби туриста. Так відображається практична значущість даного дослідження.

Тож, дослідження сімейного туризму, особливо подорожей для сімей із немовлятами, є актуальним і сприяє вирішенню важливих соціальних, економічних та організаційних завдань у сфері туризму.

Аналіз джерел та літератури. Сімейний туризм досить добре досліджений у закордонних наукових публікаціях, де акценти зосереджено

на особливостях емоційної складової подорожей та створенні дружньої для дітей інфраструктури, проте в Україні з цією темою працюють лише поодинокі науковці. З них можна виокремити роботу Л. Фрей, присвячену виховному потенціалу сімейного туризму. Також варто зазначити, що специфіка подорожей з немовлятами вітчизняними туризмологами не досліджувалася взагалі, тож основні джерела даного дослідження становлять інформаційні ресурси туристичних компаній.

Мета – на підставі аналізу специфіки організації подорожей з немовлятами розробити власні пропозиції щодо удосконалення послуг для сімей з немовлятами у Харківському зоопарку.

Об'єкт дослідження – сімейний туризм.

Предмет дослідження – особливості організації подорожей для сімей з немовлятами.

Завдання:

- Визначити сутність і значення сімейного туризму;
- Охарактеризувати психологічні та фізіологічні особливості подорожей з немовлятами;
- Проаналізувати світові тенденції розвитку сімейного туризму;
- Проаналізувати специфіку пропозицій у цьому сегменті туристського ринку;
- Описати стан сімейного туризму з України;
- Розробити програму для сімейного туризму з немовлям.

Методи: аналіз досліджень та публікацій, маркетинговий аналіз ринку, моделювання.

Теоретичне значення роботи: попри те, що особливості сімейного туризму досить добре досліджені у вітчизняній туризмології, такий його аспект як туризм з немовлятами наразі досліджений досить слабо, тож запропонована робота може стати основою для майбутніх досліджень, а також бути використаною для розробки відповідних спецкурсів у закладах вищої освіти.

Практична значимість роботи: розроблена туристична пропозиція для сімей з немовлятами може бути використана для удосконалення туристичних програм, розширення пропозиції для сімей з немовлятами та адаптації туристичних продуктів під даний вид цільової аудиторії.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 43 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВ СІМЕЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Загальна характеристика сімейного туризму

Сімейний туризм у сучасному світі активно розвивається, на що не може не реагувати туристична інфраструктура: збільшується кількість додаткових послуг, які роблять подорожі з дітьми комфортними. Тож для багатьох родин туризм уже перестав бути розкішшю, перетворившись на невід'ємну частину життя. Саме сімейний туризм стає все більш важливим завдяки його здатності підтримувати родинну єдність, зміцнювати взаємозв'язки між членами сім'ї та створювати спільні спогади. Він не лише сприяє формуванню яскравих вражень, які залишаються спогадами на все життя, а й дозволяє відволіктися від повсякденної рутини, відкриваючи нові горизонти через знайомство з іншими культурами, кухнями та обмін досвідом. До того ж, сімейний туризм позитивно впливає на здоров'я. Дослідження підтверджують, що гармонійні стосунки між батьками та дітьми відіграють ключову роль у всебічному розвитку дітей і формуванні довіри [8].

Сімейний туризм можна визначити як організовані або самоорганізовані подорожі родини або кількох родин, дозвілля яких сплановано разом на більшу частину подорожі.

Серед функцій сімейного туризму можемо визначити наступні:

- зміцнення емоційного контакту та взаєморозуміння між членами родини;
- поєднання дозвілля та пізнавальної діяльності, інтелектуальний розвиток членів родини у контексті подорожі;
- подолання психологічної напруги (якщо вона була присутня).

У туристичній сфері орієнтація на сімейну аудиторію є одним із ключових пріоритетів, оскільки сімейні туристи споживають одразу досить широкий спектр як основних, так і додаткових послуг.

Сімейні тури можуть бути розроблені як туроператорами так і самостійно. Туроператори прагнуть ретельно добирати тури, враховуючи специфічні потреби сімей, зокрема зосереджуючи увагу на забезпеченні комфортного проживання, якісного харчування, організації дитячих розваг, зручного транспортного сполучення, наданні додаткових послуг та створенні екскурсійних маршрутів, які будуть цікавими й доступними для дітей [1].

Якщо подорож планується самостійно, сім'я бере на себе відповідальність за створення маршруту та вибір способу пересування (поїзд, літак, автобус, автомобіль, піший похід, велосипедний чи водний туризм). Самостійна організація також сприяє більшій взаємодії між членами родини на всіх етапах підготовки та реалізації подорожі, оскільки багато питань доводиться вирішувати спільно. Продумане планування та врахування інтересів кожного члена родини під час вибору подорожі дозволяють якісно організувати спільне дозвілля.

1.2. Психологічні та фізіологічні особливості подорожей з немовлятами

Подорожі з немовлятами дотепер не становили окремої теми досліджень, залишаючись поза увагою українських науковців. Тож при їх організації як туристичні фірми, так і родини, керуються більшою мірою практичними порадами колег, педіатрів та досвідчених батьків.

Подорожі з немовлятами потребують врахування їхніх специфічних фізіологічних і психологічних потреб. Поширеною є думка, що подорожувати з дітьми, особливо з немовлятами, небезпечно і надзвичайно складно. Стереотиповими проблемами вважаються крик немовлят, складність акліматизації, хвороби та інші численні труднощі. Через це багато молодих батьків, особливо мам, добровільно обмежують себе і дитину від навколишнього світу на кілька років [6].

Проте практика показує, що такі подорожі є одними з найпростіших у сімейному туризмі, оскільки поки немовля перебуває на грудному

вигодовуванні, відпадає потреба в приготуванні їжі чи запасі баночок із дитячим харчуванням. У випадку, якщо дитина все ж таки харчується штучно, подорож дещо ускладнюється, проте також не критично за рахунок малих об'ємів їжі, яких дитина потребує у цьому віці. Також досить легко вирішується питання транспортування, оскільки у такому віці дитина може подорожувати ще без візка. Також за рахунок довгих періодів сну, які є передбачуваними, можна планувати тривалі переїзди різним транспортом. Тож подорожі з немовлятами обмежуються виключно здатностями батьків забезпечити відповідні умови. Головне — позбутися стереотипу, що немовлята не витримують дороги чи зміни обстановки. Насправді, подорожі мають неймовірно позитивний вплив на дітей. По-перше, значно поліпшується їхній сон. По-друге, постійне перебування з батьками зміцнює емоційний зв'язок і дитина менше вередує. Також кількість вражень сприяє її швидшому розвитку та зміцнює психіку. У дітей до року особливо помітно, як після кожної подорожі відбувається значний стрибок у розвитку. Йдеться не лише про звичні етапи, такі як перевертання, сидіння, повзання чи ходьба, а й про зміни в сприйнятті дитиною себе та навколишнього світу. Після кожної мандрівки емоційний та інтелектуальний досвід малюка значно збагачується. Тому єдиною перешкодою для подорожей з малими дітьми є страх батьків.

Питання, які ставить перед собою кожна сім'я, що вирушає в подорож, досить прості: як поїхати, куди поїхати і з чим подорожувати. Що стосується першого питання, то з немовлятами це вирішується досить легко. Транспортування малюків до чотирьох місяців зазвичай проходить спокійно й безпроблемно для самої дитини та її батьків. Адже переважно перевезення відбуваються уві сні. Щодо подальшого пересування впродовж подорожі, можна застосовувати слінг або ерго-рюкзак. Малюки ще дуже легкі, тому це було б досить зручно. До того ж, можна користуватися дитячим візочком, якщо подорож планується у країни з високим рівнем доступності інфраструктури. На сьогоднішній день подорожувати з немовлям найкраще

європейськими країнами, оскільки саме там добре розвинутий даний вид туризму. Зазвичай співробітники різних закладів індустрії туризму радо допомагають батькам у разі потреби. Також варто відмітити, що дитячий візок не є перешкодою до відвідування музеїв чи інших туристичних закладів – його або можна брати з собою, або безкоштовно залишити у гардеробі. Для людей на кріслі колісному та мам з візочками там є спеціальні ліфти та підйомники, тому сходи не стануть перешкодою. У Норвегії в музеях є спеціальні легкі «місцеві» візочки, щоб дитина не втомлювалася пересуватися від зали до зали, а мама могла відпочити. Але безумовно, для маленької дитини старовинна архітектура чи світовий мистецький спадок ще не є цікавим. Їй важливіше свіже повітря, чиста вода та природа, тому батьки частіше обирають відпочинок в горах або на морі, залежно від власного досвіду подорожей. Для тих, хто мав досвід трекінгу, не є проблемою організувати і тривалий похід з малою дитиною, проте найчастіше люди обмежуються таборуванням у мальовничих місцях, звідки можна легко дістатися до міст у разі потреби.

До початку повномасштабного вторгнення в Україні ідеальною локацією було узбережжя Азовського моря, проте наразі воно є недоступним для туристів.

Відпочинок на морі з немовлятами має свої переваги і свої недоліки. Так, при організації такого відпочинку необхідно пам'ятати про посилені правила безпеки при перебуванні на сонці та у морі.

Тож, при організації подорожі, необхідно враховувати такі фізіологічні особливості немовлят:

- немовлята мають ще не сформовану імунну систему, тому чутливо реагують на зміну клімату, температури, вологості й інших факторів;
- діти цього віку потребують регулярного годування, що вимагає ретельного планування подорожі (наприклад, організації зручних місць для годування);

- немовлята часто сплять кілька разів на день. Порушення звичного розкладу може викликати тривогу або роздратування;
- під час подорожей літаком, автомобілем чи поїздом варто враховувати, що гучні звуки або тривалі вібрації можуть спричиняти дискомфорт, адже маленькі діти дуже вразливі до будь-якого виду шуму;
- малюки чутливі до незручностей, тому важливо забезпечити зручний транспорт, якісну дитячу коляску чи ергономічний рюкзак для перенесення дитини.

Щодо психологічних особливостей, то малюки мають значну потребу в близькості з батьками, вони відчують сильну прив'язаність до них і можуть відчувати певну тривогу в незнайомих умовах або в оточенні нових людей. А постійний контакт із дитиною (зоровий, тактильний) сприяє її психологічному комфорту. До того ж, варто знати й завжди пам'ятати, що немовлята відчують тривогу батьків, тому важливо, щоб дорослі залишалися спокійними та врівноваженими. Незважаючи на обмежені можливості взаємодії, діти навіть у такому ранньому віці виявляють інтерес до нових вражень, кольорів, текстур і звуків. Подорож може стати для немовляти новим джерелом сенсорного досвіду.

Отже, для того, щоб подорож з немовлям була максимально комфортною, спокійною й насиченою, варто ретельно планувати маршрут й обирати місця, адаптовані для маленьких дітей (сімейні готелі, туристичні зони з дитячою інфраструктурою). Також не менш важливою є організація харчування дитини. Необхідно забезпечити доступ до їжі чи умови для її приготування. Потрібно постаратися зберегти звичний розклад сну й годування дитини, подбати про безпеку немовляти, взявши з собою ліки, засоби гігієни, захист від сонця, дитяче крісло для пересування автомобілем та ін. Саме за таких умов подорожі з немовлятами стануть цінним досвідом для всієї родини, посприяють фізичному, емоційному та інтелектуальному

розвитку дитини, зміцненню емоційних зв'язків та допоможуть батькам краще розуміти бажання та потреби свого малюка.

1.3. Світові тенденції розвитку сімейного туризму

Сімейний туризм є одним із найважливіших сегментів світової туристичної індустрії, охоплюючи близько третини ринку дозвіллевих подорожей. Завдяки зростанню доходів, змінам у способі життя та переорієнтації сучасних сімей на спільний відпочинок, цей сегмент демонструє стійке зростання. Сімейний туризм виконує не лише розважальну, а й соціальну функцію, зміцнюючи родинні зв'язки та створюючи незабутні спільні спогади. За прогнозами, сімейні подорожі зростатимуть швидше за інші види дозвілля, оскільки вони дають змогу родині возз'єднатися та провести час разом, відірвавшись від щоденних обов'язків. Водночас розвиток сімейного туризму відображає вплив поступових змін у демографії та соціальних структурах [5]. Серед ключових факторів – підвищення рівня зайнятості жінок, зростання кількості розлучень, збільшення тривалості навчання у закладах вищої освіти, старіння населення та зростання частки мігрантів. У зв'язку з цим традиційне поняття сім'ї може бути піддане переосмисленню. Водночас сімейні стосунки можуть трансформуватися у напрямку нових, більш сталих моделей. У майбутньому можна очікувати формування мереж слабо пов'язаних членів сім'ї, що об'єднують різні шлюби, партнерства та покоління, які шукають нові підходи до згуртованості та підтримки. Інтеграція етнічних громад також може сприяти зміцненню позитивних сімейних цінностей – як традиційних, так і новітніх. Сім'я, як найближчий емоційний осередок, формує ключові зв'язки в житті людини. Ці стосунки є рушійною силою для розвитку як людства, так і суспільства в цілому, адже сім'я залишається центром людської діяльності та взаємодії.

Сучасні сім'ї охоплюють різноманітні типи: одиноких батьків, змішані родини, активних тат і мам, а також одностатеві пари. Подібно до інших

сегментів ринку, сім'ї шукають туристичні напрямки, які пропонують релакс, нові враження, активний відпочинок на природі, а також місця, пов'язані з мистецтвом і культурною спадщиною.

Водночас сімейні туристи менш схильні, ніж інші категорії, до занурення в місцеву культуру. Для сімей із Австралії, Великобританії та США головним пріоритетом є вибір місць для відпочинку та релаксації, тоді як у Китаї та Колумбії сімейні подорожі найчастіше орієнтовані на шопінг. Крім того, варто зазначити, що існують і сім'ї без дітей [20].

Загалом можна говорити про те, що відбувається зміна так званої сімейної структури. Зростання тривалості життя та скорочення розміру основних сімейних осередків призвели до того, що сім'я набуває вертикальної форми замість горизонтальної. Завдяки довшій тривалості життя дідусі та бабусі мають можливість проводити більше часу зі своїми онуками. Наприклад, у 1960 році середня тривалість життя жінок становила 73 роки, а середній вік народження першої дитини – 27 років. Сьогодні середня тривалість життя жінки сягає 81,9 року, а народження дітей усе частіше відкладається на період після 30 років. Таким чином, сучасні дідусі та бабусі можуть проводити більше років разом зі своїми онуками, ніж це було можливим у 1960-х [16]. Вертикальна структура сім'ї проявляється у зростанні залученості бабусь і дідусів до догляду за онуками. У той час як раніше обов'язки з нагляду за дітьми в багатодітних родинах зазвичай виконували старші брати й сестри, нині ці функції все частіше переходять до бабусь і дідусів.

Поїздки, що залучають представників різних поколінь, стають усе популярнішим способом для великих сімей провести разом якісний час. Згідно з опитуванням Trip Advisor у США (2011), 37% учасників планували подорож усією сім'єю, включно з декількома поколіннями. На сьогодні близько 75% мандрівників організовують свої поїздки навколо важливих подій, таких як дні народження, сімейні зібрання, весілля, ювілеї чи навіть просто відпочинок для возз'єднання родини [16]. Зростання популярності

таких подорожей зумовлене кількома демографічними чинниками: міграцією, підвищенням тривалості життя та зниженням народжуваності. Більшість великих родин зараз проживають у різних регіонах, а триваліше життя сприяє зміцненню зв'язків між поколіннями, попри зменшення кількості членів у родинах. Зменшення кількості дітей у суспільстві робить їх більш значущими, концентруючи увагу різних поколінь на вихованні та взаємодії з дітьми. Кількість представників покоління бебі-бумерів, які стають бабусями й дідусями, також постійно зростає. Вони є здоровішими, активнішими та прагнуть насолоджуватися якісним і радісним часом зі своїми онуками. Ця тенденція демонструє, що міжпоколінні подорожі, завдяки зростанню мобільності, стають інструментом для зближення членів сім'ї, які проживають далеко один від одного, допомагаючи створювати цінні спогади та досягати численних важливих цілей.

Сімейний туризм часто є чи не єдиною можливістю для родини провести разом тривалий період, завдячи чому можна зміцнити зв'язки, покращити спілкування та відносини між родичами. За умови, якщо відпустка стає часом сімейного туризму і всі проводять час разом, повністю відключившись від роботи та навчання. Це період, що виходить за межі повсякденності і заслуговує на запам'ятовування, адже сприяє формуванню соціальних ідентичностей серед членів родини. Відновлення соціальних зв'язків під час відпустки є основою для створення соціального капіталу, що відіграє важливу роль у формуванні соціальної ідентичності. Фотографії, які фіксують ці важливі родинні моменти, сприяють створенню соціальних ідентичностей через їхнє активне створення, а не лише пасивне відображення. Сімейні відпустки все частіше стають способом об'єднання людей через туризм і можуть бути розглянуті як соціальна практика, що включає формування соціального капіталу та створення спогадів, які стають важливою частиною соціального життя. Основний продукт туризму полягає в отриманні досвіду. Для сімей відпустки зосереджені на спільному проведенні часу, участі в веселих активностях, які виходять за межі звичного

та створюють позитивні спогади. Міжнародні поїздки часто сприймаються як можливість отримати більш унікальні чи значні враження порівняно з подорожами на близькі відстані. Тенденція до поїздок за кордон зазвичай зростає з віком дітей, оскільки сім'ї з підлітками шукають більш екзотичні та вражаючі досвіди. У заможних суспільствах близько 90% людей вважають, що розкіш для них — це час, проведений із родиною, і сімейні відпустки займають перше місце в цьому списку. Життя для таких людей зводиться до обміну чудовими враженнями з тими, хто може собі це дозволити. Окрім цього, сім'ї все частіше шукають пригодницькі поїздки. Також помітна тенденція до бажання сімей бути активними разом і отримувати більш автентичні враження під час відпустки.

У 2024 році та надалі сфера сімейного туризму продовжує розширюватися під впливом демографічних змін і нових тенденцій у подорожах. Для власників готелів, які прагнуть вдосконалити свої послуги та залучити цю важливу категорію клієнтів, розуміння актуальних трендів у сімейних подорожах стає надзвичайно важливим. Сімейні подорожі охоплюють різноманітні демографічні групи, включаючи батьків, дітей та часто членів розширеної родини, таких як бабусі й дідусі. Дослідження AYTМ і Skift підкреслюють важливість цього ринку та надають ключову статистику:

- 85% батьків планують подорожувати зі своїми дітьми протягом наступного року.

- 53% людей цього року подорожуватимуть із сім'єю.

- 68% сімей планують відпустку під час літніх канікул.

- 62% батьків беруть із собою дітей віком до п'яти років.

- 44% мандрівників віком 18–35 років подорожують разом із дітьми [5].

Таким чином, понад половина подорожуючих обирає відпочинок у сімейному колі, причому більшість батьків включають у свої поїздки дітей. Ці дані свідчать про широкий спектр потреб і запитів сімейних мандрівників

від молодих батьків із маленькими дітьми до багатопоколінних груп, які прагнуть спільних вражень.

Отже, сім'ї займають важливу позицію в туристичній індустрії, незважаючи на зміни в традиційних сімейних моделях. Існує поширений міф про занепад сім'ї, але насправді сучасні сім'ї просто мають інші форми зв'язку порівняно з минулим. Сім'ї можуть бути різними: від мінімуму двох осіб (хтось з батьків і одна дитина) до багатопоколінних родин (будь-яка кількість дорослих і дітей), при цьому відбувається відхід від традиційних моделей сім'ї та гендерних орієнтацій. Відпочинок відіграє важливу роль у зміцненні родинних зв'язків і формуванні соціального та сімейного капіталу як у найближчій, так і в розширеній родині, допомагаючи долати проблеми з мобільністю. Сімейні подорожі та поїздки для відвідування родичів і друзів є більш стійкими порівняно з іншими типами туризму, оскільки люди завжди будуть подорожувати, щоб відновити зв'язки. З'являються нові ринки сімейного туризму, а традиційні сімейні ринки стають все більш пригодницькими і прагнуть до нових напрямків. Це означає, що туристична індустрія повинна більш ефективно задовольняти зростаюче різноманіття потреб сімейного ринку в майбутньому.

Туризм також потребує кращого розуміння складних рішень споживачів, оскільки сім'ї стають більш демократичними, і вибір напрямку та активностей на відпочинку обговорюється серед усіх членів сім'ї, включаючи дітей. Однак дітей не можна вважати однорідною групою, і їхній вік може бути значним фактором, оскільки вимоги маленьких дітей суттєво відрізняються від потреб підлітків. Це повинно стимулювати створення більш креативних та інноваційних маркетингових кампаній, що орієнтовані на молодших туристів відповідно до їхнього віку, адже вони є наступним поколінням споживачів. Інвестування в подорожуючих дітей сьогодні формує майбутнє туризму. Якщо індустрія туризму враховуватиме ці аспекти і мінімізує незручності та конфлікти для сімей завдяки більш детальному плануванню, це призведе до успіху, оскільки сімейний ринок є економічно

значущим і має великий потенціал до зростання. Збільшення тривалості життя, зміна ролей батьків і бабусь та дідусів, а також більший акцент на зменшення кількості дітей сприятимуть подальшому зростанню попиту на сімейний туризм.

Висновки до Розділу 1

Сімейний туризм залишається ключовим сегментом туристичної індустрії, і щороку мільйони сімей планують свої подорожі. Сімейні мандрівники також належать до найбільших груп споживачів за обсягами витрат.

Водночас сімейний туризм – це явище, що формується під впливом поступових змін у демографії та соціальних структурах. Серед них – зростання участі жінок у ринку праці, збільшення кількості розлучень, подовження періоду здобуття вищої освіти, старіння населення, а також зростання частки людей, які народилися за кордоном. Такі демографічні зрушення ставлять під питання традиційне уявлення про сім'ю. Втім, з іншого боку, ці зміни можуть сприяти перебудові сімейних стосунків на новій, більш стійкій основі. У майбутньому ми, ймовірно, спостерігатимемо виникнення мереж слабо пов'язаних членів родин із різних шлюбів, партнерств і поколінь, які розробляють нові підходи до єдності та солідарності. Крім того, розвиток інтегрованих етнічних спільнот може сприяти впровадженню більш позитивних сімейних цінностей (як традиційних, так і сучасних) у загальне суспільство.

Сучасні сім'ї охоплюють різноманітні типи, зокрема батьків-одинаків, змішані родини та ін. Сім'ї прагнуть відвідувати дестинації, що пропонують відпочинок, нові враження, активності на природі, мистецькі події та об'єкти культурної спадщини. Водночас, сім'ї рідше проявляють інтерес до місцевої культури.

Подорожі з немовлятами мають свої особливості, пов'язані як з безпекою, так і комфортом всіх членів родини та оточуючих. Вони

вимагають певного рівня самоорганізації родини та відкритості на новий досвід. Також вони потребують певного рівня розвитку інфраструктури та розуміння обслуговуючим персоналом потреб дітей.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДороЖЕЙ ДЛЯ СІМЕЙ З НЕМОВЛЯТАМИ

2.1. Попит і пропозиція на ринку сімейного туризму

Сімейний туризм поєднує різноманітні форми активного, культурного та розважального відпочинку для членів сім'ї. Зростання важливості сімейного туризму зумовлена демографічними, соціальними та економічними змінами, які впливають на потреби й очікування споживачів. Це створює великий попит на ринку та стимулює розвиток нових туристичних пропозицій. Попит на сімейний туризм формується такими групами:

1. Сім'ї з дітьми різного віку – це основний і найбільш значущий сегмент ринку сімейного туризму. Він демонструє унікальні потреби, які змінюються залежно від вікових груп дітей. Такий сегмент включає сім'ї з немовлятами, дошкільнятами, школярами та підлітками. Немовлята та дошкільнята зазвичай потребують комфортних умов проживання, які мають бути оснащені дитячими ліжечками, кухнею для приготування їжі, або зручними місцями для годування немовляти. Також їх батьки часто користуються послугами няні або дитячих клубів. Школярі в свою чергу зацікавлені в різного роду розвагах, культурних заходах, активному відпочинку. А от підлітки цінують власну свободу й незалежність, тому для них дуже важливий доступ до технологій (Wi-Fi, гаджети, соціальні мережі). Вони обирають активні пригоди й можливість соціалізації з однолітками. Свій відпочинок даний сегмент туристичного ринку сімейного туризму зазвичай планує під час шкільних канікул або святкових періодів. Сім'ї з дітьми схильні обирати тривалі подорожі з великою кількістю розваг, які відповідають віку дітей. Таким чином, зростає популярність екологічного туризму, оскільки він включає прогулянки на природі на спільні активності з усіма членами родини.

2. Багатопоколінні родини – це достатньо перспективний сегмент ринку сімейного туризму, який потребує комплексного підходу. Він включає батьків, бабусь і дідусів. Ця категорія має особливі потреби та переваги, які формуються під впливом різних вікових груп, інтересів та сімейних цінностей. Туристичним компаніям важливо створювати продукти, що враховують різноманітні інтереси та потреби таких груп. Особливу увагу варто зосередити на комфорті, спільному досвіді та доступності. Інновації та адаптація пропозицій під цей сегмент забезпечують стабільне зростання попиту та формування довгострокової лояльності клієнтів.

3. Молоді пари без дітей – цей сегмент ринку сімейного туризму зазвичай орієнтований на подорожі, які поєднують романтику, пригоди, відпочинок та нові враження. Їхній попит відрізняється високою гнучкістю, схильністю до експериментів і готовністю витратити кошти на якісний досвід. Туристичним компаніям важливо адаптувати свої продукти для задоволення потреб цієї групи, пропонуючи романтичний, активний або культурний відпочинок. З огляду на тенденції та зростаючий попит, інвестиції в цей сегмент обіцяють значний економічний ефект і формування лояльної аудиторії.

Чинники, що впливають на попит

1. Демографічні зміни:

Зростання частки сімей із меншою кількістю дітей.

- Збільшення тривалості життя та активності літніх людей.
- Розширення участі жінок на ринку праці.

2. Соціальні тренди:

- Підвищення цінності якісного сімейного часу.
- Зміна уявлень про традиційні моделі сімей.

3. Економічні фактори:

- Поширення бюджетних подорожей та лоукостерів.
- Зростання доходів середнього класу в багатьох країнах.

Серед популярних напрямків сімейного відпочинку можна відмітити наступні:

- Пляжний відпочинок (як відпочинок у теплих країнах, так і на пляжах власної країни). Події в Україні показали, що пляжний відпочинок є настільки важливим для сімей з дітьми, що навіть окупація Криму, а пізніше повномасштабне вторгнення не припинили його розвитку. Коли було окуповано Крим, туристичні потоки перенаправилися до невеликих міст та поселень на узбережжі Азовського та Чорного морів, що у свою чергу призвело до досить швидкого розвитку інфраструктури. І хоча повномасштабне вторгнення загальмувало цей процес, проте і воно не припинило його повністю [16].

Тематичні парки розваг (Disneyland, Legoland) [14].

Тематичні парки свого часу можна було назвати туристичним продуктом, який виник як компліментарний до анімаційних фільмів та іграшок. Проте за своє існування вони уповні розвинули свій потенціал, залучаючи щороку мільйони туристів.

- Екотуризм та активний відпочинок у природних зонах.

Екотуризм є характерним як для представників субкультур (фестивалі хіппі), так і для широкого загалу. Фактично, тут можна говорити про переродження концепції «діти до бабусі у село (чи на ферму)». Показовим є збільшення кількості екосадиб в Україні, які від початку повномасштабного вторгнення виконують функції не лише організації дозвілля, але й психоемоційного відновлення сімей, особливо – військовослужбовців.

- Культурні подорожі до історичних міст. Вище вже згадувалося, що цей напрям не є пріоритетним для сімей з немовлятами, проте користується попитом у сімей, які не мають дітей, та сімей з підлітками.
- Круїзні тури з адаптованими програмами для дітей. Найпопулярнішими напрямками є Середземномор'я, ОАЕ, Скандинавія, Карібські острови [6].

Пропозицією на ринку сімейного туризму виступає інфраструктура для сімей, яка включає в себе готелі з сімейними номерами, дитячими клубами та різними зручностями для малюків. Також елементом інфраструктури для сімейних туристів є транспорт із додатковими послугами для дітей, наприклад авто крісло та ресторани з дитячим меню й зонами для ігор. В якості розважальних послуг туристам з сім'ями пропонуються програми для дітей різних вікових категорій. Це можуть бути різноманітні анімації, майстер-класи, дитячі фестивалі тощо. Також заходи для різних поколінь, такі як спортивні турніри чи вечори відпочинку. Актуальними тенденціями у пропозиції є еко-туризм, який орієнтований зокрема на відпочинок у гармонії з природою, технологічні інновації, вони передбачають використання додатків для планування подорожей і віртуальних турів, створення індивідуальних турів, адаптованих до конкретних потреб сімей.

Отже, попит і пропозиція на ринку сімейного туризму постійно змінюються під впливом демографічних, соціальних та економічних чинників. Для успішного розвитку туристичні компанії повинні орієнтуватися на потреби сучасних сімей, пропонуючи інноваційні рішення та якісний сервіс. Сімейний туризм має значний потенціал зростання, залишаючись одним із найважливіших сегментів туристичної індустрії.

2.2. Планування подорожі з немовлям

Подорож з немовлям може видаватися непростою задачею і навіть певним викликом, але завдяки ретельному плануванню та правильному підходу вона перетвориться на приємний і незабутній досвід для всієї родини.

Ретельне планування є запорукою успішної подорожі з дітьми. Необхідно дослідити місце призначення та варіанти розміщення.

Під час організації подорожей із дітьми слід звертати увагу на вибір сімейних готелів або орендованих квартир, які надають зручності для

малюків. Зокрема, важливими є наявність дитячих ліжечок, стільчиків для годування та розваг, адаптованих до віку дитини. Крім того, раціональне пакування речей є ключовим аспектом підготовки. Рекомендується скласти контрольний список предметів першої необхідності, таких як підгузки, вологі серветки, дитяче харчування, молочні суміші та запасний одяг. Важливо також взяти улюблені іграшки, книги або інші предмети, що сприяють комфортному перебуванню дитини та допомагають зберегти її спокій і зайнятість.

Особливу увагу необхідно приділити плануванню подорожі з урахуванням режиму дня дитини. Наприклад, оптимальним рішенням є вибір часу подорожі, що збігається з періодом денного сну, аби мінімізувати рівень стресу для дитини й забезпечити збереження її звичного розпорядку.

Значущим аспектом є мінімізація кількості багажу. Варто брати лише найнеобхідніше, уникаючи перевантаження. Це спрощує транспортування та зменшує вагу речей, що є особливо важливим при авіаперельотах через обмеження на багаж.

Гнучкість у плануванні та готовність до змін також є необхідними складовими успішної подорожі. Діти часто звикають до рутини, і подорож може її порушити. Тому важливо враховувати потребу дитини у перервах для відпочинку та забезпечувати елементи її звичного розпорядку. При цьому навіть сама дорога може стати для дитини захопливою пригодою за умови правильної організації.

Безпека є пріоритетним фактором у подорожах. У разі подорожі автомобілем необхідно використовувати автокрісло, встановлене відповідно до стандартів безпеки. При авіаперельотах доцільно обрати автокрісло, схвалене FAA, для забезпечення додаткового комфорту й безпеки.

Для запобігання нудзі під час подорожі слід заздалегідь підготувати різноманітні заняття для дитини, наприклад, розмальовки, планшет із навчальними іграми чи фільмами, аудіокниги. Різноманіття активностей є особливо важливим у разі тривалої дороги.

Крім того, для підтримання емоційної стабільності дитини важливо мати під рукою закуски та пляшку з непролитою кришкою. Також необхідно підготувати аптечку з основними засобами першої допомоги, включно з пластирами, антисептичними серветками та базовими медикаментами.

Важливо, щоб батьки були готові до непередбачуваних обставин і проявляли терпіння, яке є критично важливим під час подорожі. У разі відхилень від запланованого маршруту або розкладу необхідно залишатися спокійними й контролювати емоції. Подорож із дітьми є не лише способом отримання нового досвіду, а й можливістю зміцнити сімейні зв'язки та створити незабутні спогади. Завдяки ретельній підготовці, адаптивності та увазі до потреб дитини можна забезпечити приємну й безпечну подорож для всієї родини.

У разі самоорганізованої подорожі всі ці аспекти організації повністю лягають на батьків, у разі розробки турпродукту фірмою, частину організації саме подорожі бере на себе фірма, також надаючи клієнту поради щодо інших питань.

2.3. Досвід провідних туристичних операторів в організації турів для сімей з дітьми

Провідні туристичні оператори, що працюють у сегменті сімейного туризму, використовують інноваційні підходи та розробляють спеціалізовані пропозиції, орієнтовані на сім'ї з немовлятами. Це дозволяє їм задовольнити специфічні потреби таких клієнтів, забезпечуючи комфорт, безпеку та позитивний досвід подорожі.

Перш за все, туристичні оператори співпрацюють з готелями, що мають відповідні необхідні зручності й оснащені різним інвентарем: від дитячих ліжечок, стільчиків для годування, столиків для пеленання до підігрівачів для пляшечок. Для того, щоб сон немовлят та їх батьків був тихим та спокійним, пропонуються готельні номери зі звукоізоляцією. Для більш дорослих дітей туроператори знаходять сімейні курорти та готелі, які

пропонують просторі номери, зручності для дітей, такі як басейни, ігрові майданчики та заклади харчування на території [11]. Сімейні люкси або суміжні номери ідеально підходять для розміщення великих сімей або груп із кількох поколінь, забезпечуючи достатній простір і приватність для кожного, щоб розслабитися та відпочити після дня дослідження. До того ж, оператори туристичної галузі зазвичай зосереджуються на напрямках, комфортних для дітей, забезпечуючи широкий вибір розваг і атракціонів. Тематичні парки, такі як Діснейленд, Леголенд, тематичні парки Universal Studios, є незмінними фаворитами серед сімей, пропонуючи захопливі атракціони, інтерактивні шоу та зустрічі з улюбленими персонажами, які приносять радість дітям будь-якого віку. Пляжні курорти, наприклад, на Гаваях, у Карибському басейні чи Флориді, також залишаються популярними варіантами завдяки можливостям відпочинку на пляжі, водним видам спорту та сімейним активностям. Окрім цього, міста з пам'ятками, орієнтованими на сімейний відпочинок, такими як музеї, зоопарки чи акваріуми, створюють чудові умови для культурного та освітнього дозвілля.

Кваліфіковані туроператори завжди надають сім'ям практичні рекомендації та корисні поради щодо подорожей з дітьми. Це стосується, зокрема, організації багажу, орієнтації в аеропортах і транспорті, адаптації до різниці часових поясів та дотримання режиму дня під час відпочинку. Розуміючи, що подорож із дітьми може бути викликом, вони акцентують увагу на важливості ретельного планування та підготовки, які здатні зробити подорож приємною та незабутньою. Крім того, часто радять залучати дітей до процесу планування відпустки, аби зробити її цікавою для всіх членів родини. Вони підкреслюють важливість встановлення реалістичних очікувань щодо подорожі та наголошують на значенні гнучкості й терпіння, які допоможуть впоратися з можливими труднощами та отримати задоволення від спільного відпочинку. Окрім планування сімейної відпустки, турагенти можуть покращити свої послуги, пропонуючи спеціалізовану допомогу та підтримку, адаптовану до потреб подорожуючих сімей.

Розглядають можливість надання послуг сімейного консьєржа, щоб допомогти сім'ям із особливими запитами чи домовленостями, як-от організація дитячих ліжечок або високих стільчиків у готельних номерах, організація послуг няні або бронювання столиків для сім'ї. Пропонують персоналізовані рекомендації щодо сімейних ресторанів, заходів і атракціонів на основі віку та інтересів дітей у сім'ї. Іноді навіть організують тематичні сімейні відпустки або групові тури, які задовольняють певні інтереси чи вікові групи, наприклад, сафарі по дикій природі, культурне занурення або сповнені пригод експедиції.

Тож, пропонуючи спеціалізовані послуги та досвід, які задовольняють унікальні потреби подорожуючих сімей, турагенти можуть виділитися на ринку та побудувати тривалі відносини зі своїми клієнтами. Організація сімейного відпочинку потребує уважного підходу та врахування найдрібніших деталей, але результат виправдовує всі зусилля. Зрозумівши потреби та інтереси подорожуючих сімей, пропонуючи зручні для дітей туристичні напрямки, комфортне житло та цікаві заходи, а також забезпечуючи практичними порадами для мандрівок із дітьми, туристичні агенти мають змогу створити незабутній досвід. Це дозволяє сім'ям насолоджуватися подорожами, спогади про які вони зберігатимуть протягом багатьох років.

Висновки до Розділу 2

Організація подорожей для сімей із немовлятами потребує особливого підходу, орієнтованого на комфорт, безпеку та адаптацію послуг під потреби найменших мандрівників. Ключовими елементами є вибір напрямків із розвиненою інфраструктурою для дітей та створення умов, які мінімізують стрес для батьків і дитини. Провідні туроператори роблять значний внесок у цей процес, пропонуючи індивідуалізовані послуги, як-от бронювання сімейного житла, організація послуг няні, забезпечення додаткових зручностей (дитячі ліжечка, стільчики, майданчики) та надання консультацій

щодо подорожей із дітьми. Популярними місцями для сімейного відпочинку з немовлятами залишаються пляжні курорти, тематичні парки та локації з розвиненою інфраструктурою для сімей. Крім того, культурні й екологічні тури надають можливість поєднувати відпочинок із новими враженнями та освітнім складником.

Успіх таких подорожей значною мірою залежить від правильного планування: вибору транспорту, врахування режиму дитини, а також належного пакування речей. Туристичні агенти відіграють важливу роль, надаючи практичні рекомендації щодо зручності пересування, адаптації до зміни часових поясів і створення розваг для дітей під час поїздки. Гнучкість у плануванні залишається важливою, адже навіть за ретельної підготовки можуть виникати непередбачувані обставини. У таких випадках важливо мати альтернативні варіанти та зберігати терплячий підхід. Сегмент подорожей для сімей із немовлятами демонструє значний потенціал для розвитку. Туристичні компанії, які інвестують у створення інноваційних і персоналізованих послуг, здатні не лише зміцнити свої ринкові позиції, а й сформувати лояльну базу клієнтів.

Загалом, організація подорожей для сімей із немовлятами потребує уважного підходу та високого рівня сервісу. Продумане планування дає змогу забезпечити комфортний і приємний відпочинок для всієї родини, формуючи позитивний імідж туристичних операторів і агентств.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ ПОДОРОЖЕЙ З НЕМОВЛЯТАМИ

3.1 Організація сімейного туризму в Україні

Аналіз актуального стану розвитку сімейного туризму в Україні допомагає побачити ряд проблем. Серед основних можна виділити:

- Обмежений вибір туристичних продуктів для дітей, що не відповідає сучасним потребам та очікуванням сімей із дітьми різного віку.
- Незадовільний рівень розвитку інфраструктури сімейного туризму, зокрема недостатня кількість спеціалізованих об'єктів, таких як дитячі майданчики, готелі з сімейними номерами чи розважальні заклади.
- Недоступність дитячого відпочинку для значної частини населення через фінансові бар'єри та відсутність системи підтримки з боку держави.
- Недостатнє опрацювання законодавчої бази та відсутність єдиних стандартів для організації сімейного туризму, що ускладнює його регулювання та забезпечення високої якості послуг.
- Проблеми із забезпеченням безпеки під час відпочинку, оскільки багато організацій, які працюють із дітьми, не можуть гарантувати належний рівень захисту та комфортних умов.
- Низький рівень обізнаності потенційних споживачів щодо наявних пропозицій, туристичних продуктів та можливостей для сімейного відпочинку, що знижує попит на такі послуги [4].

Всі ці проблеми потребують комплексного підходу до їх вирішення, залучення державних і приватних ресурсів, а також популяризації сімейного туризму як важливого складника суспільного добробуту. Так, сучасним елементом інфраструктури є наявність пеленальних кімнат при громадських вбиральнях (рис. 1, рис. 2, рис. 3.), тож держава могла б дофінансовувати будівництво таких кімнат.

Рис. 1. Знак наявності пеленальної кімнати.

Рис. 2. Приклад пеленальної кімнати у громадському місці.

Рис. 3. Знак «Кімната для батьків» у громадському місці

Також для підприємств інфраструктури туризму важливим була б наявність можливості додаткового встановлення автокрісла для дітей у транспорті, що використовується для трансферу (приклад – на рисунку 4.).

Рис. 4. Приклад автокрісла у транспорті

Проте попри всі проблеми сімейний туризм в Україні не припиняє розвиватися, сприяючи всебічному розвитку дітей, зміцненню родинних зв'язків і популяризації здорового та активного способу життя.

Ефективне функціонування сімейного туризму базується на таких складових:

- Адаптація туристичних продуктів до специфічних потреб родин із дітьми різного віку, що включає створення інтерактивних програм, екологічних та освітніх турів.
- Розвиток інфраструктури, яка забезпечує комфортний відпочинок сімей, зокрема облаштування готелів із сімейними номерами, дитячих зон для ігор та розваг.
- Гарантії безпеки для дітей, що передбачають доступ до медичних послуг, використання сертифікованого обладнання та надання професійного супроводу.
- Доступність туристичних послуг, у тому числі створення фінансово вигідних варіантів для сімей із середнім рівнем доходу.

Для активного розвитку цієї галузі необхідно реалізувати такі заходи:

- Забезпечення державної підтримки, включаючи субсидії для організаторів сімейного туризму та програми фінансування для родин із дітьми.
- Розробка інноваційних туристичних продуктів, які орієнтовані на освітній, культурний та активний відпочинок.
- Удосконалення інфраструктури, що передбачає будівництво спеціалізованих сімейних готелів, тематичних парків і спортивних комплексів.
- Стимулювання внутрішнього туризму шляхом активного просування через медіа, рекламні кампанії та організацію подій для залучення родин.
- Підготовка професійних кадрів для роботи у сфері сімейного туризму, які матимуть необхідні знання щодо потреб дітей і родин.

Отже, розвиток сімейного туризму в Україні є перспективним напрямком, що має вагомий потенціал для росту. Для досягнення успіху необхідний комплексний підхід, фінансування та ефективна співпраця між державою, бізнесом і громадськістю. Цей сегмент туризму здатен не лише покращити якість родинного відпочинку, а й зробити вагомий внесок у соціально-економічний розвиток країни.

3.2. Розробка програми підтримки сімейного туризму, на прикладі створення екскурсії до Харківського зоопарку для сімей з дітьми

Для розробки програми підтримки сімейного туризму ми обрали зоопарк, адже це чудове місце для сімейного відпочинку, оскільки він пропонує широкий спектр розваг і освітніх можливостей для дорослих і дітей різного віку.

Харківський зоопарк – перший зоологічний парк в Україні та один із найстаріших у світі [10]. За десятиліття свого існування він здобув популярність не лише на теренах України, а й далеко за її межами, ставши справжньою «візитівкою» Харкова. Навіть у складні воєнні часи зоопарк продовжує виконувати свою важливу місію – дарувати радість відвідувачам та забезпечувати турботу про тварин, багато з яких зазнали страждань через бойові дії. Харківський зоопарк зачаровує своєю доглянутою природою та мальовничими пейзажами, які приваблюють безліч туристів. Його територія, що охоплює 22 гектари, є домівкою для понад 400 видів тварин, включаючи амфібій, риб, рептилій, ссавців і птахів. Серед них є унікальні види, занесені до Міжнародної Червоної книги, а близько 13 видів беруть участь у спеціальних програмах розведення [9].

Навесні 2022 року Харківський зоопарк став прихистком для тварин із постраждалого Екопарку. До зоопарку перевезли чотирьох орангутанів, десятих шимпанзе, двох левів, трьох тигрів та трьох ягуарів, чії вольєри були зруйновані внаслідок російських обстрілів [7]. Цей жест турботи

підкреслює важливість збереження тварин і піклування про них навіть у складних умовах. Таким чином, ми маємо зазначити, що зоопарк не лише демонструє багатство дикої природи з усіх континентів, а й робить важливий внесок у її вивчення та збереження.

Тож саме у Харківському зоопарку пропонуємо створити умови для відвідування сім'ями з немовлятами.

Мета програми: створення доступних, якісних та інтерактивних умов для сімейного відпочинку, що сприятиме популяризації сімейного туризму з немовлятами та вихованню екологічної свідомості у старших дітей.

Основні завдання програми

1. Організація зручного процесу екскурсії для сімей із дітьми різного віку, включаючи немовлят.
2. Підвищення освітнього рівня дітей через знайомство з тваринним світом та сприяння розвитку емоційного інтелекту (у т.ч. у немовлят).
3. Розвиток інфраструктури для сімейного відпочинку (враховуючи потреби всіх членів родини).
4. Створення інтерактивних і розважальних елементів для залучення більшої кількості сімей.

Аналіз потреб сім'ї з немовлятами та ступені задоволення цих потреб Харківським зоопарком:

1. Наявність зручностей для догляду за дитиною. Після глобальної реконструкції Харківський зоопарк з 2021 року має спеціально обладнані зони для догляду за немовлятами, такі як кімнати для сповивання та годування. Ці приміщення обладнані зручними меблями (столиками для сповивання, кріслами для годування) та доступні у різних частинах території. Тож суто інфраструктурно зоопарк є зручною локацією для сімейного відпочинку з немовлям, проте інформація про ці зміни не надто поширена.

2. Доступність для візочків. Територія зоопарку досить адаптована для пересування дитячих візочків: наявні рівні доріжки, є пандуси, достатній простір для маневрування.

3. Зони відпочинку. На території зоопарку батьки досить легко можуть знайти куточки для короткочасного відпочинку, хоча спеціально обладнаних кімнат наразі нема.

4. Розважальні елементи для немовлят. Наразі зоопарк не має окремої розважальної програми для немовлят, тож організація такого відпочинку повністю може бути забезпечена лише батькамию

5. Екстрена допомога. На території є доступ до пунктів надання першої медичної допомоги, які враховують потреби немовлят.

Тож можна відмітити, що якщо до реконструкції, яка тривала протягом 2016-2021 років зоопарк був лише формально пристосований до потреб сімей з немовлятами, то після реконструкції можна говорити про те, що фактично не вистачає лише програм раннього розвитку дитини та аніматорів, здатних працювати з родинами, в яких є немовлята. Тож у своїй програмі пропонуємо саме такий варіант.

Етапи реалізації програми

Розробити оптимальний маршрут тривалістю 2–3 години, адаптований для сімей, в яких є немовлята. Можлива особлива пропозиція, де родина завчасно обиратиме тварин, яких хотіли б побачити, а працівники зоопарку добиратимуть оптимальний маршрут з урахуванням конкретних потреб родини. Завчасно мають бути підготовлені інтерактивні точки, де можна поспостерігати за годівлею чи доглядом тварин і старші діти можуть включитися у процес годування. На маршруті, залежно від кількості дітей у родині та їх потреб, можуть бути включені дитячі майданчики, кімнати для догляду за немовлятами, зони для відпочинку, кафе з дитячим меню.

Окремо може надаватися послуга трансферу до зоопарку.

Екскурсійна програма

1. Вступна частина: знайомство з програмою дня.
2. Тематичний квест для старших дітей за мотивами тваринного світу (пошук підказок, виконання завдань), створення завдань, які вони мають виконати з немовлям (щось йому показати. наприклад).

3. Годівля тварин старшими дітьми (під наглядом співробітників).

4. Майстер-клас: наприклад, створення сувенірів із природних матеріалів.

5. Завершальна частина: подарунки для дітей (наприклад, магніти із символікою зоопарку).

Розважальна та освітня складові

1. Проведення лекцій для дітей про збереження природи.

2. Організація тематичних фестивалів у зоопарку (наприклад, День жирафа чи День тигра).

3. Запуск спеціальної програми «Юний зоолог» із інтерактивними завданнями.

Доступність послуг

1. Розробка сімейних пакетів із знижками на вхідні квитки.

2. Проведення акцій для багатодітних сімей і родин із низьким рівнем доходу.

Очікувані результати

1. Популяризація сімейного туризму. Залучення більшої кількості сімей до зоопарку та інших туристичних локацій Харкова. Особливо – залучення сімей з немовлятами.

2. Підвищення екологічної свідомості. Формування в дітей з малечку розуміння важливості збереження природи та її мешканців.

3. Розвиток туристичної інфраструктури. Поліпшення умов для сімейного відпочинку, що сприятиме підвищенню репутації Харківського зоопарку як сучасного туристичного об'єкта. Поширення інформації про вже наявні послуги.

Отже, програма підтримки сімейного туризму на базі Харківського зоопарку сприятиме гармонійному поєднанню відпочинку, освіти та розваг для родин із дітьми. Реалізація таких ініціатив стане важливим кроком у зміцненні інфраструктури сімейного туризму та популяризації внутрішніх туристичних можливостей України.

Висновки до Розділу 3

Сімейний туризм в Україні має великий потенціал для розвитку. Однак ефективний розвиток цього напрямку вимагає системного підходу, що передбачає: зведення об'єктів, орієнтованих на потреби сімей, таких як готелі з дитячими зонами, ігровими майданчиками та зручними зонами для відпочинку; розробку спеціалізованих турів для сімей із дітьми різного віку, включно з інтерактивними, освітніми та активними заходами; створення умов для медичного обслуговування, забезпечення надійного обладнання та організацію комфортного транспорту; запровадження програм фінансування, податкових стимулів для інвесторів у цю сферу, а також ініціатив для заохочення сімей до подорожей; проведення рекламних кампаній для популяризації сімейних подорожей у різних регіонах України.

Окремо необхідно зазначити, що в Україні наразі лише де-не-де наявні елементи спеціальної інфраструктури для подорожей сімей з немовлятами. Зокрема, не у всіх громадських вбиральнях є пеленальні кімнати. А цей чинник є одним з вирішальних при виборі дестинацій при подорожах сімей з немовлятами.

У разі реалізації цих ініціатив сімейний туризм стане важливим сегментом туристичної галузі, що сприятиме зміцненню родинних стосунків, культурному збагаченню суспільства та стимулюванню економічного зростання України.

Харківський зоопарк після реконструкції інфраструктурно є сучасним і пристосованим для сімей з немовлятами, проте наразі відсутня є анімаційна складова. Тож ми пропонуємо удосконалити наявну програму підтримки сімейного туризму у Харківському зоопарку за рахунок додавання послуг індивідуального планування відвідування, надання трансферу та анімаційної програми, яка враховує наявність у родині немовляти. Можемо зазначити, що програма підтримки сімейного туризму на базі Харківського зоопарку сприятиме гармонійному поєднанню відпочинку, освіти та розваг для родин із дітьми. Реалізація таких ініціатив також стане важливим кроком у

зміцненні інфраструктури сімейного туризму та популяризації внутрішніх туристичних можливостей України.

ВИСНОВКИ

Сімейні тури є захопливою, насиченою та різноманітною формою культурно-дозвілєвої активності, яка відіграє важливу роль у зміцненні сімейних стосунків. Продумане планування та врахування інтересів кожного члена родини під час вибору подорожі дозволяють якісно організувати спільне дозвілля.

Сімейні тури можуть бути розроблені як туроператорами так і самостійно. Туроператори прагнуть ретельно добирати тури, враховуючи специфічні потреби сімей, зокрема зосереджуючи увагу на забезпеченні комфортного проживання, якісного харчування, організації дитячих розваг, зручного транспортного сполучення, наданні додаткових послуг та створенні екскурсійних маршрутів, які будуть цікавими й доступними для дітей. Якщо подорож планується самостійно, сім'я бере на себе відповідальність за створення маршруту та вибір способу пересування (поїзд, літак, автобус, автомобіль, піший похід, велосипедний чи водний туризм). Самостійна організація також сприяє більшій взаємодії між членами родини на всіх етапах підготовки та реалізації подорожі, оскільки багато питань доводиться вирішувати спільно.

Для того, щоб подорож з немовлям була максимально комфортною, спокійною й насиченою, варто ретельно планувати маршрут й обирати місця, адаптовані для маленьких дітей (сімейні готелі, туристичні зони з дитячою інфраструктурою). Також не менш важливою є організація харчування дитини. Необхідно забезпечити доступ до їжі чи умови для її приготування. Потрібно постаратися зберегти звичний розклад сну й годування дитини, подбати про безпеку немовляти, взявши з собою ліки, засоби гігієни, захист від сонця, дитяче крісло для пересування автомобілем та ін. Саме за таких умов подорожі з немовлятами стануть цінним досвідом для всієї родини, посприяють розвитку дитини, зміцненню емоційних

зв'язків та допоможуть батькам краще розуміти бажання та потреби свого малюка.

Сім'ї займають важливу позицію в туристичній індустрії, незважаючи на зміни в традиційних сімейних моделях. Існує поширений міф про занепад сім'ї, але насправді сучасні сім'ї просто мають інші форми зв'язку порівняно з минулим. Сім'ї можуть бути різними: від мінімуму двох осіб (одинокий батько з однією дитиною) до багатопоколінних родин (будь-яка кількість дорослих і дітей), при цьому відбувається відхід від традиційних моделей сім'ї та гендерних орієнтацій (наприклад, двоє гетеросексуальних батьків і двоє дітей). Відпочинок відіграє важливу роль у зміцненні родинних зв'язків і формуванні соціального та сімейного капіталу як у найближчій, так і в розширеній родині, допомагаючи долати проблеми з мобільністю. Сімейні подорожі та поїздки для відвідування родичів і друзів є більш стійкими порівняно з іншими типами туризму, оскільки люди завжди будуть подорожувати, щоб відновити зв'язки. З'являються нові ринки сімейного туризму, а традиційні сімейні ринки стають все більш пригодницькими і прагнуть до нових напрямків. Це означає, що туристична індустрія повинна більш ефективно задовольняти зростаюче різноманіття потреб сімейного ринку в майбутньому.

Туризм також потребує кращого розуміння складних рішень споживачів, оскільки сім'ї стають більш демократичними, і вибір напрямку та активностей на відпочинку обговорюється серед усіх членів сім'ї, включаючи дітей. Однак дітей не можна вважати однорідною групою, і їхній вік може бути значним фактором, оскільки вимоги маленьких дітей суттєво відрізняються від потреб підлітків. Це повинно стимулювати створення більш креативних та інноваційних маркетингових кампаній, що орієнтовані на молодших туристів відповідно до їхнього віку, адже вони є наступним поколінням споживачів. Інвестування в подорожуючих дітей сьогодні формує майбутнє туризму. Якщо індустрія туризму враховуватиме ці аспекти і мінімізує незручності та конфлікти для сімей завдяки більш детальному

плануванню, це призведе до успіху, оскільки сімейний ринок є економічно значущим і має великий потенціал до зростання. Збільшення тривалості життя, зміна ролей батьків і бабусь та дідусів, а також більший акцент на зменшення кількості дітей сприятимуть подальшому зростанню попиту на сімейний туризм.

Попит і пропозиція на ринку сімейного туризму постійно змінюються під впливом демографічних, соціальних та економічних чинників. Для успішного розвитку туристичні компанії повинні орієнтуватися на потреби сучасних сімей, пропонуючи інноваційні рішення та якісний сервіс. Сімейний туризм має значний потенціал зростання, залишаючись одним із найважливіших сегментів туристичної індустрії.

Пропонуючи спеціалізовані послуги та досвід, які задовольняють унікальні потреби подорожуючих сімей, турагенти можуть виділитися на ринку та побудувати тривалі відносини зі своїми клієнтами. Організація сімейного відпочинку потребує уважного підходу та врахування найдрібніших деталей, але результат виправдовує всі зусилля. Зрозумівши потреби та інтереси подорожуючих сімей, пропонуючи зручні для дітей туристичні напрямки, комфортне житло та цікаві заходи, а також забезпечуючи практичними порадами для мандрівок із дітьми, туристичні агенти мають змогу створити незабутній досвід. Це дозволяє сім'ям насолоджуватися подорожами, спогади про які вони зберігатимуть протягом багатьох років.

Розвиток сімейного туризму в Україні є перспективним напрямком, що має вагомий потенціал для росту. Для досягнення успіху необхідний комплексний підхід, фінансування та ефективна співпраця між державою, бізнесом і громадськістю. Цей сегмент туризму здатен не лише покращити якість родинного відпочинку, а й зробити вагомий внесок у соціально-економічний розвиток країни.

Програма підтримки сімейного туризму на базі Харківського зоопарку сприятиме гармонійному поєднанню відпочинку, освіти та розваг для родин

із немовлятами, пропонуючи спектр додаткових послуг (трансфер, удосконалення анімаційної програми, програми індивідуального відвідування). Реалізація таких ініціатив стане важливим кроком у зміцненні інфраструктури сімейного туризму та популяризації внутрішніх туристичних можливостей України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Види сімейного туризму. Відпочинок для дорослих і дітей в подорожі. Записки про подорожі та туризм. URL: https://ozi.pp.ua/vidi-simejnoho-turizmu-vidpochinok-dlya-doroslih-ditej-v-podorozhi_15483/#google_vignette (дата звернення: 23.10.2024).
2. Євген М. Харківський зоопарк. ТОП-10 цікавих фактів про одну з головних "візиток" міста, - ФОТО. 057.ua - Сайт міста Харкова. URL: <https://www.057.ua/news/3689229/harkivskij-zoopark-top-10-cikavih-faktiv-pro-odnu-z-golovnih-vizitok-mista-fot> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Куди поїхати в Україні: 5 місць для сімейного відпочинку. Ukrtravellab. URL: <https://ukrtravellab.com.ua/kudi-poyihati-v-ukrayini-5-misc-dlja-simejnogo-vidpochinku/> (дата звернення: 22.11.2024).
4. Сімейний відпочинок в Україні - місця та курорти України для відпочинку з дітьми – tripmydream. tripmydream.ua. URL: <https://tripmydream.ua/ukraine/familytrip> (дата звернення: 24.11.2024).
5. Сімейний відпочинок та його важливість. Joy Land. URL: <https://joyland.km.ua/uk/blog/7-simeynuy-vidpochunok> (дата звернення: 19.11.2024).
6. У круїз з дітьми - 5 найкращих напрямків!. *Круїзні тури з України | Туроператор по круїзах Inflot Cruise.* URL: <https://inflatcruises.com/ua/news/view/u-krujiz-z-ditmi-5-naykrashchih-napryamkiv> (дата звернення: 14.09.2024).
7. У Харкові з екопарку евакуювали ще понад 80 тварин. *Суспільне. Харків.* URL: <https://suspilne.media/kharkiv/226324-u-harkovi-z-ekoparku-evakuovali-se-ponad-80-tvarin/> (дата звернення: 10.08.2024).
8. Фрей Л. Сімейний туризм як засіб додаткової освіти для підростаючого покоління. *Гілея.* 2013. № 73. С. 60–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_73_26 (дата звернення: 20.03.2024).

9. Харківський зоопарк, Харків. UA.IGotoWorld.com. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/2205_harkovskiy-gosudarstvennyy-zoologicheskij-park.htm#/google_vignette (дата звернення: 10.11.2024).
10. Харківський зоопарк. *Харківський зоопарк*. URL: <https://zoo.kharkiv.ua/> (дата звернення: 14.10.2024).
11. Як працює туристичне агентство | Агенція сімейних подорожей «Віза-Валіза». Агенція сімейних подорожей «Віза-Валіза». URL: <https://viza-valiza.com/advices/kak-rabotaet-turysticheskoe-agentstvo/> (дата звернення: 23.11.2024).
12. Як провести незабутню екскурсію для сучасних дітей – освітній блог | «Освіторія». Освіторія Медіа. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-provesty-nezabutnyu-ekskursiyu-dlya-suchasnyh-ditej/> (дата звернення: 12.11.2024).
13. 10 Best Family Travel Agencies 2024. Google Translate. URL: https://www-tourradar-com.translate.goog/gi/family-travel-agencies? x_tr_sl=en& x_tr_tl=uk& x_tr_hl=uk& x_tr_pto=sc (дата звернення: 23.11.2024).
14. Disneyland Paris - tickets, deals, family holidays | Disneyland Paris. *Disneyland Paris*. URL: <https://www.disneylandparis.com/en-usd/> (дата звернення: 14.09.2024).
15. Elliott C. The 25 Top Places To Travel In 2025, According To A Luxury Travel Advisor. Forbes. URL: https://www-forbes-com.translate.goog/sites/christopherelliott/2024/10/20/the-25-top-places-to-travel-in-2025-according-to-a-luxury-travel-advisor/? x_tr_sl=en& x_tr_tl=uk& x_tr_hl=uk& x_tr_pto=sc (дата звернення: 22.11.2024).
16. Family Travel Trends: A New Era of Exploration. Jetsetter Guide. URL: https://jetsetterguide-com.translate.goog/news/family-travel-trends-new-era-exploration? x_tr_sl=en& x_tr_tl=uk& x_tr_hl=uk& x_tr_pto=sc (дата звернення: 23.10.2024).

17. Home. Vacations with Kids. URL: https://vacationswithkids-ca.translate.google/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc (дата звернення: 19.11.2024).
18. Legoland Attractions. *Lego*. URL: <https://www.lego.com/uk-ua/attractions> (дата звернення: 14.09.2024).
19. Martin R. S. Top 5 Family Destinations for 2025: What to Expect and How to Plan. URL: [https://www-linked-in-com.translate.google/pulse/top-5-family-destinations-2025-what-expect-how-plan-saint-martinoxore?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc](https://www.linkedin-com.translate.google/pulse/top-5-family-destinations-2025-what-expect-how-plan-saint-martinoxore?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (дата звернення: 20.11.2024).
20. Schänzel H. Family Tourism: Multidisciplinary Perspectives. *dokumen.pub*. URL: <https://dokumen.pub/family-tourism-multidisciplinary-perspectives-9781845413286.html> (дата звернення: 13.10.2024).
21. The BEST family travel destinations for 2025: adventure awaits!. TravelLynn Family. URL: https://travelynnfamily-com.translate.google/best-family-travel-destinations/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc (дата звернення: 22.11.2024).
22. Travel Destinations for Families. Ciao Bambino!. URL: https://ciaobambino-com.translate.google/2025-travel-destinations?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc (дата звернення: 23.10.2024).
23. Universal Studios | Movies, Theme Parks, News and Services. *Universal Studios*. URL: <https://www.universalstudios.com/> (дата звернення: 14.09.2024).